

Facilitant l'adquisició de competències transversals professionalitzadores en el marc dels pràcticums dels màsters universitaris (oficials) mitjançant la pràctica reflexiva

---

Informe final (2017-2021)

Grup d'Innovació Docent Consolidat GID-CAV

**UNIVERSITAT DE
BARCELONA**

Facilitant l'adquisició de competències transversals professionalitzadores en el marc dels pràcticums dels màsters universitaris (oficials) mitjançant la pràctica reflexiva

1. Dades del projecte

Projecte "*Facilitant l'adquisició de competències transversals professionalitzadores en el marc dels pràcticums dels màsters universitaris (oficials) mitjançant la pràctica reflexiva*" CODI **2017PID-UB/033**.

Equip investigador: Dra. M. Romeo (coordinadora). Dra. M. Yepes Baldó, Dra. S. Burset, Dra. V. González Arguello, Dr. Josep Gustems, Dra. E. Bosch, Dra. C. Calderón, Dra. C. Martín i Dr. A. Besolí.

Vinculació amb l'ensenyament: Els coordinadors de tots els màsters implicats en la proposta formen part de l'equip del projecte d'innovació que presentem. A més, coordinen i/o imparteixen les assignatures implicades.

2. Resum i descriptors

Aquest projecte ha tingut com a objectiu garantir el nivell d'adquisició de les competències transversals professionalitzadores que es desenvolupen en el marc dels pràcticums dels màsters universitaris (oficials). Per fer-ho hem establert un procés de pràctica reflexiva guiada pels tutors de pràcticum i pels professors de les assignatures més estretament vinculades.

Es van analitzar les competències professionals transversals descrites en els plans d'estudi de les memòries de pràctiques. A partir dels resultats obtinguts, es va realitzar una prova pilot administrant un qüestionari d'incidents crítics. Finalment, els instruments de recollida de dades es van reajustar i es van administrar a una mostra més àmplia. Els resultats obtinguts ens van evidenciar que les memòries de pràctiques no incloïen informació suficient que permetés avaluar les competències transversals. En canvi, les avaluacions a partir d'incidents crítics van ser més objectives i precises, superant les limitacions descrites en l'avaluació de les competències transversals. En una segona fase, i donada la complexitat del conjunt de competències analitzades en les fases anteriors, vam optar en centrar-nos en dues de les competències que s'havien mostrat com a més significatives per al desenvolupament professional dels nostres estudiants: Originalitat i Transferència. Els resultats obtinguts ens mostren que ambdues competències tenen un grau de desplegament mig-alt, i que gràcies als continguts desenvolupats en els diferents màsters els alumnes expliciten que han pogut posar-les en pràctica en el context aplicat. Les principals aportacions del nostre projecte d'innovació docent són, per una banda, la inclusió del mètode d'incidents crítics com a sistema de recollida sistemàtica d'informació per a l'avaluació d'aquestes les competències transversals en tots els

màsters implicats en el projecte. Per altra banda, al evidenciar empíricament la importància del qui ha de ser el responsable de l'avaluació, ha millorat la fiabilitat de les avaluacions docents en el conjunt dels màsters implicats en el projecte.

Descriptors

Línies d'innovació amb les que es poden vincular els objectius:

- Competències transversals
- Pràcticum
- Autoavaluació
- Avaluació acreditativa
- Avaluació continuada
- Avaluació formativa
- Aprenentatge autònom

Paraules clau: Competències transversals, Pràcticum, Rúbrica, Incidents crítics, Pràctica reflexiva

3. Mancances detectades

Context d'aplicació

Assignatures implicades:

- Pràcticum (567481, 568743, 570844, 565614, 522470)
- Orientation (561480)
- Advance course in work psychology (561482)
- Treball final de màster (568744, 572463)
- Comunicació artística i aprenentatge (572464)
- Espais, objectes i entorns artístics (572465)
- Àlbum il·lustrat (572467)

Ensenyaments:

- Master Erasmus Mundus on Work, Organizational and Personnel Psychology (Coordinadora: Dra. Romeo) (Codi: M0M04)
- Màster en Gestió i Desenvolupament de Persones i Equips en les Organitzacions (Co-coordinadora: Dra. Yepes)(codi: M0M0D)
- Màster en Formació de Professors d'Espanyol com a Llengua Estrangera (presencial i online) (Co-coordinadora: Dra. González) (Codi: M0204)
- Màster d'Educació Interdisciplinària de les Arts (Cordinadora: Dra. Buset) (Codi: M2609)

Característiques de l'alumnat implicat: El perfil dels alumnes a cada màster és el següent:

- Erasmus Mundus on Work, Organizational and Personnel Psychology: graduats o llicenciats en Psicologia. Donat el caràcter internacional del màster, la procedència de l'alumnat és principalment de països europeus.

- Màster en Gestió i Desenvolupament de Persones i Equips en les Organitzacions: Graduats i Llicenciats en Psicologia o Relacions Laborals. Un percentatge aproximat del 20% provenen de països llatinoamericans.
- Màster en Formació de Professors d'Espanyol com a Llengua Estrangera (presencial i online): Llicenciats o graduats en Filologia, Lingüística, Traducció o Pedagogia. Un percentatge important de l'alumnat provenen de tercers països.
- Màster d'Educació Interdisciplinària de les Arts: Graduats o diplomats en Mestre d'Educació Primària o Infantil, Belles Arts, Pedagogia, Filologia, Història de l'Art, Psicopedagogia, estudis superiors de Música, estudis d'interpretació o similars.

Mancances detectades inicialment

Tal i com recull el Preàmbul del Real Decreto 1393/2007, de 29 d'octubre, en el què s'estableix l'ordenació dels ensenyaments universitaris oficials,

la posibilidad de introducir prácticas externas viene a reforzar el compromiso con la empleabilidad de los futuros graduados y graduadas, enriqueciendo la formación de los estudiantes de las enseñanzas de grado, en un entorno que les proporcionará, tanto a ellos como a los responsables de la formación, un conocimiento más profundo acerca de las competencias que necesitarán en el futuro (RD 1393/2007, p. 4).

Partint d'aquesta premissa, des del GID-CAV ens vam plantejar la necessitat de dissenyar un projecte d'innovació que ajudés als alumnes a vincular les competències que estan desenvolupant en el màster, i concretament a les assignatures Orientation (561480), Advance course in work psychology (561482), Treball final de màster (568744, 572463), Comunicació artística i aprenentatge (572464), Espais, objectes i entorns artístics (572465), i Àlbum il·lustrat (572467), amb les que requerirà la seva tasca professional futura a partir de l'assignatura de Pràcticum.

Segons Mateo, Escofet, Martínez i Ventura (2009), el pràcticum ajuda l'estudiant a consolidar les competències adquirides en la seva etapa formativa a partir de la posada en pràctica d'aquestes en contextos reals d'aprenentatge.

En aquest projecte vam considerar adient escollir màsters de l'àmbit de les ciències humanes i socials ja que, en general, segons l'AQU (2015), presenten nivells d'inserció laboral més baixos. En aquest sentit, el present projecte ens ha permès millorar les competències professionalitzadores dels alumnes dels màsters a partir de la pràctica reflexiva que els prepari per al seu futur professional.

Implementació del projecte

El projecte s'ha desenvolupat des del 2017 fins al juny de 2021. Del 2017 al 2019 es va desenvolupar una fase pilot del mateix. Gràcies als resultats obtinguts vam ajustar els instruments a utilitzar per a la implementació i recollida de dades, i vam iniciar la fase d'implementació. A conseqüència del període de la situació d'emergència provocada pel COVID-19 es va trastocar la nostra planificació. Donat que els diferents màsters patien situacions diferents quant a l'impacte que s'estava vivint en el pràcticum, des del grup vam considerar adient analitzar de forma més objectiva la situació i conèixer la perspectiva dels coordinadors del pràcticum. El curs 2020-2021 ha tingut per objectiu, per una banda, transferir al professorat les eines i formar-los en el seu ús, i per altre banda, utilitzar-les per acompanyar l'estudiantat en el seu procés reflexiu.

4. Objectius

Objectiu general: Garantir el nivell d'adquisició de les competències transversals professionalitzadores desenvolupades en el marc dels pràcticums dels màsters universitaris (oficials). Aquestes competències, comunes als màsters implicats en el projecte d'innovació, estan orientades al desenvolupament d'aptituds, coneixements i valors de l'alumnat vinculades amb l'activitat professional posterior.

Els **objectius específics** es centren en:

- a) Disseny: Desenvolupar una eina auto-avaluadora per tal que els alumnes dels diferents màsters puguin establir el grau de desenvolupament percebut de les competències descrites. Aquesta eina presenta com a element fonamental, a més d'una valoració quantitativa, la incorporació d'incidents crítics com a evidències del grau d'assoliment de les competències.
- b) Pràctica reflexiva: L'eina auto-avaluadora s'administrarà a l'alumnat en dos moments (a l'inici del màster i a la meitat del curs acadèmic) per tal d'ajudar-los a reflexionar sobre el seu propi procés d'aprenentatge. En concret, s'avalua el grau d'assoliment de les competències transversals professionalitzadores adquirides per l'alumne en la seva formació i experiències prèvies al màster, i que continuarà desenvolupant en el marc d'aquest.
- c) Inducció al Pràcticum: Acompanyament de l'alumne, previ a la seva incorporació al Pràcticum, a partir de l'anàlisi i reflexió crítica guiada pels tutors dels Pràcticums.
- d) Avaluació i indicadors d'assoliment: Es mesurarà la relació entre el grau d'assoliment percebut de les competències transversals professionalitzadores en les diverses auto-avaluacions que es realitzaran durant el màster (objectiu 2), i l'avaluació acreditativa feta per part del tutor del centre i del coordinador/a de Pràcticum del màster.

5. Desenvolupament de l'actuació

Per assolir els objectius que ens hem marcat, el projecte s'ha desenvolupat seguint les següents fases:

Fase I. Curs 2017-2018

1. Setembre 2017 – Desembre 2017: Anàlisi dels plans docents de les assignatures implicades. Comparativa dels procediments per al desenvolupament i avaluació de les competències objecte d'aquest projecte.
2. Gener – Març 2018: Desenvolupament d'una eina auto-avaluadora per tal que els alumnes dels diferents màsters puguin establir el grau de desenvolupament percebut de les competències descrites.
3. Abril – Maig 2018: Prova pilot de l'eina desenvolupada i recollida d'incidents crítics
4. Juny - Juliol 2018: Anàlisi de dades, elaboració de l'eina definitiva i rúbrica de classificació dels incidents crítics en nivells de desenvolupament de les competències transversals

Fase II. Curs 2018-2019

1. Setembre-desembre 2018: Administració 1 de l'eina
2. Gener-Juny 2019: Anàlisi de les dades obtingudes amb els incidents crítics i validació de les eines (Coeficient de variació)

Fase III. Curs 2019-2020

1. Setembre 2019: Nova versió de la rúbrica
2. Octubre-Desembre 2019: Administració 1 de l'eina
3. Gener-abril 2020: Anàlisi de les dades obtingudes (Ajust entre els jutges a partir de l'alfa de Krippendorf)

Si bé estava previst administrar l'eina d'incidentes crítics, un cop finalitzades les pràctiques, la situació d'emergència provocada pel COVID-19 **va trastocar la nostra planificació**. Per aquest motiu vam replantejar el nostre objectiu, que ha estat poder comptar amb dades sobre els pràcticums que ens permetessin preveure i anticipar-nos a la situació pel curs 2020-2021, dotant-nos de bones pràctiques i exemples d'èxit dels diferents màsters.

4. Maig-Juny 2020: Preparació guions d'entrevistes amb responsables de pràctiques
5. Juny-Juliol 2020: Anàlisi de les entrevistes

Fase IV. Curs 2020-2021

1. Setembre 2020 – Desembre 2020: Transferència de les eines al professorat. Administració temps 1 (T1) de les eines
2. Gener-Abril 2021: Anàlisi de dades temps 1 (T1) administració
3. Maig 2021: Administració temps 2 (T2) de les eines
4. Juny 2021: Anàlisi de dades T1 i T2 (1ª i 2ª administració)
5. Juny 2021: Redacció informe final

6. Avaluació, resultats i interpretació

Fase I. Curs 2017-2018

En aquesta primera fase es van analitzar els nivells de desenvolupament de les competències transversals professionalitzadores, descrites en els plans d'estudis i plans docents, a partir de les memòries de pràctiques (font secundària). Les competències descrites en els plans d'estudi, i coincidents en tots els màsters, van ser:

- CB6. Posseir i comprendre coneixements que aportin una base o oportunitat de ser originals en el desenvolupament i / o aplicació d'idees, sovint en un context d'investigació

- CB7. Que els estudiants sàpiguen aplicar els coneixements adquirits i la seva capacitat de resolució de problemes en entorns nous o poc coneguts dins de contextos més amplis (o multidisciplinaris) relacionats amb la seva àrea d'estudi
- CB8. Que els estudiants siguin capaços d'integrar coneixements i enfrontar-se a la complexitat de formular judicis a partir d'una informació que, sent incompleta o limitada, inclogui reflexions sobre les responsabilitats socials i ètiques vinculades a l'aplicació dels seus coneixements i judicis
- CB9. Que els estudiants sàpiguen comunicar les seves conclusions i els coneixements i raons últimes que les sustenten a públics especialitzats i no especialitzats d'una manera clara i sense ambigüitats
- CB10. Que els estudiants tinguin les habilitats d'aprenentatge que els permetin continuar estudiant d'una manera que haurà de ser en gran mesura autodirigida o autònoma
- CG1. Treballar en equip d'acord amb els valors socials de cooperació i atenció a la diversitat.

Posteriorment, es van seleccionar intencionalment dues memòries de pràcticum de cadascun dels màsters objecte d'intervenció. La selecció d'aquestes la va efectuar el responsable del pràcticum entre les que havien obtingut les qualificacions més altes i més baixes durant el curs acadèmic 2016-2017. Les memòries van ser distribuïdes, sense indicar la seva qualificació, a quatre equips de jutges experts configurats per dues persones que havien d'identificar continguts que permetessin avaluar el nivell de desenvolupament de les competències que l'alumne mostrava.

Cada equip de jutges experts va analitzar dues memòries de pràctiques d'un mateix màster. Per fer-ho, havien de mostrar evidències a partir d'incidents crítics valorant el grau d'assoliment de les competències professionals transversals que mostraven (baix - mitjà - alt). Els dos jutges de cada equip realitzaven l'anàlisi per separat per a posteriorment corroborar el grau d'ajust. Els resultats que vam obtenir mostren les dificultats dels experts per trobar evidències en les memòries en relació amb les competències avaluades. En aquells casos en què es van poder establir, la dispersió de les valoracions dels jutges resultava tan àmplia que no permetia trobar una valoració consensuada.

Les conclusions assolides pels diferents equips de jutges es van presentar en una sessió conjunta de treball. En ella, donades les dificultats manifestades per tots els equips participants, es va arribar a l'acord d'avaluar el grau de desenvolupament de les competències a partir d'incidents crítics explícits que es sol·licitarien a l'alumnat.

Es va seguir el procediment descrit per Flanagan (1954) per al desenvolupament d'incidents crítics:

- (1) establir els objectius generals amb una descripció funcional de l'activitat a dur a terme,
- (2) planificar / especificar instruccions per als avaluadors sobre el procediment i l'avaluació,
- (3) recollir dades mitjançant entrevistes individuals / grupals, qüestionaris, formularis de registre, etc.,
- (4) analitzar les dades mitjançant el resum i descripció d'aquests de manera eficient, i finalment,
- (5) interpretar l'informe tenint en compte les limitacions en els procediments adoptats.

En aquest sentit, a partir dels resultats obtinguts en la Fase I, es va realitzar una prova pilot administrant un qüestionari d'incidents crítics a l'alumnat, on s'analitzaven les seves experiències professionals prèvies al màster, així com durant la seva experiència en període del pràcticum.

Els resultats indiquen que tres de les competències (CB7, CB8, i CB10) descrites generaven **confusió** en els estudiants a l'hora de reflexionar sobre el grau en què la seva activitat evidenciava la posada en marxa d'aquesta competència.

Per pal·liar aquestes dificultats l'equip investigador va acordar unificar les competències CB6 i CB7 en una sola pregunta, demanant aclariment sobre quins coneixements i com s'han desenvolupat (CB6), així com en quin context (CB7). La competència CB8 es va reformular en "*Pots explicar una situació en la qual vas emetre un judici responsable i ètic?*", i la CB10 en "*Quins tres aspectes consideres claus per seguir desenvolupant la teva carrera de manera autònoma?*"

La Fase I es va finalitzar en el període previst, millorant el guió per a la recollida dels incidents crítics i desenvolupant la rúbrica d'avaluació de les competències.

Fase II. Curs 2018-2019

Un cop informats els responsables de les pràctiques, es va administrar el guió per a la recollida dels incidents crítics als alumnes dels quatre màsters participants. Els alumnes van accedir a l'eina a partir d'un formulari en *Outlook Forms*. Per tal de poder identificar els participants i vincular les seves respostes en aquesta fase amb les que han de donar un cop finalitzades les pràctiques, se'ls va demanar que generessin un codi seguint les següents instruccions:

Primer dígit / lletra del teu DNI / NIE / Passaport: _____
Nombre de germans (si ets fill / a únic / a = 0): _____
Primera lletra del nom del teu carrer: _____
Darrera lletra del teu primer cognom: _____

Els jutges experts van avaluar les seves evidències a partir de la rúbrica desenvolupada. Els resultats indiquen que, en la majoria dels casos, tots els jutges van avaluar a tots o la majoria dels estudiants, si bé la principal excepció es troba en els indicadors de la competència CB9. Comunicació. En aquest cas, el 50% dels jutges no van donar una puntuació a un mínim del 50% dels estudiants. En el cas del jutge 6, es van produir també un nombre de casos no avaluats elevat (entre 21 i 25) en els indicadors CB10.1, CG1.1 i CG1.2.

Posteriorment, es va analitzar el nivell d'acord interjutges a partir del coeficient de variació, per explorar l'homogeneïtat o heterogeneïtat de les respostes dels avaluadors, i assumint com a punt de tall 49,9% de variabilitat. Els indicadors on s'observa més homogeneïtat entre els jutges són CB8.1 referida a la gestió adequada de situacions des d'un punt de vista ètic; CB10 referida a la importància de l'aprenentatge autònom per al desenvolupament professional; i CG1.1 (compartir coneixements i informació), CG1.2 (implicació en els objectius grupals i retroalimentació constructiva), CG1.3 (importància atribuïda al treball en equip).

En canvi, i com a conseqüència de les baixes taxa de resposta emeses pels jutges, els indicadors que mostren més heterogeneïtat són tots els referits a la variable Comunicació. En concret, per ordre d'heterogeneïtat, els indicadors amb major grau d'heterogeneïtat són CB9.2 (material de suport); CB9.4 (argumentació); CB9.3 (ús adequat del llenguatge) i CB9.1 (objectiu específic), obtenint 29, 23, 21 i 15 casos per sobre de 49,9% de coeficient de variació respectivament.

Davant els resultats obtinguts, el grup de recerca va decidir modificar i millorar tant el guió per la recollida de dades com la rúbrica, per tal d'ajustar-les i fer-les més clarificadores, tant pels estudiants com pel professorat. Aquesta activitat es va desenvolupar entre els mesos de maig i juny de 2019.

Durant el mes de juny de 2019 es va realitzar una nova administració de l'eina modificada, un cop els estudiants van acabat les pràctiques, per tornar a avaluar l'adequació de la mateixa. Els jutges experts van avaluar el nivell d'assoliment de les competències a partir de la nova rúbrica modificada.

Fase III. Curs 2019-2020

El setembre de 2019, a partir de la informació obtinguda per part dels jutges experts es va fer una nova versió de la rúbrica, passant a 3 nivells de desplegament, i es va fer una clarificació d'un dels indicadors de la competència Treball en equip.

A finals de setembre i principis d'octubre de 2019, abans que els estudiants comencessin les seves pràctiques, es va administrar l'entrevista d'incidents crítics, que va ser avaluada pels jutges a partir de la versió final de la rúbrica al mes de desembre de 2019.

Durant els mesos de gener a abril 2020, l'ajust entre els jutges es va analitzar a partir de l'alfa de Krippendorff. Els resultats ens van indicar que hi havia inconsistència en les avaluacions. Vàrem constatar que podrien ser producte, no del què i com s'avaluava, sinó del qui avaluava. En aquest sentit, tots els jutges havien estat considerats com a experts, donat que eren professors i/o coordinadors dels màsters implicats, si bé havíem assignat l'avaluació dels incidents crítics a professors d'àmbits de coneixement diferents al què avaluaven, donat que consideràvem que, sent competències transversals no hi hauria d'haver diferències.

Davant dels resultats, a fi de garantir de forma quantitativa i objectiva el grau de competència experta dels jutges participants, tots ells van respondre un qüestionari per calcular el seu Coeficient de competència experta o Coeficient K (Oñate, 2001, García i Fernández, 2008; López, 2008; García i Fernández, 2008; Blasco et al., 2010) (Annex 1). Aquest qüestionari es basa en el desenvolupat per Cabero Almenara i Barroso Osuna (2013). Per a l'obtenció del coeficient K es va usar la fórmula proposada pels autors:

$$K = \frac{1}{2} (K_c + K_a)$$

on:

Kc (coeficient de coneixement): Valoració de el jutge, en una escala de 0-10 i multiplicat per 0,1, de la informació o coneixement que té en relació als àmbits de coneixement analitzats en la present investigació.

Ka (coeficient d'argumentació): Valoració del jutge, en una escala de 3 nivells (baix, mitjà, alt), de la influència d'una sèrie de fonts d'argumentació en relació al grau de coneixement indicat anteriorment. A cada valoració se li assigna un coeficient, d'acord a l'indicat pels autors (Oñate, 2001; García i Fernández, 2008; López, 2008; García i Fernández, 2008; Blasco et al., 2010). Els autors conceben com a expert a aquells subjectes que obtinguin puntuacions K superiors a 0,8.

A partir de la classificació dels professors, es van comparar les avaluacions dels incidents crítics fetes per experts de l'àmbit enfront dels no experts, obtenint com a resultat una millora de la fiabilitat interjutges en el cas dels expert. Això implica que les rúbriques són una eina adequada per a l'avaluació de competències transversals, sempre i quan els jutges siguin experts en l'àmbit de coneixement, i que comptin amb suficients argumentacions teòriques i pràctiques en relació a la seva expertesa.

Si bé estava previst administrar l'eina d'incidents crítics en el mes de juny 2020, un cop finalitzades les pràctiques, la situació d'emergència provocada pel COVID-19 va trastocar la nostra planificació. Donat que els diferents màsters patien situacions diferents quant a l'impacte que s'estava vivint en el pràcticum, des del grup vam considerar adient analitzar de forma més objectiva la situació i conèixer la perspectiva dels coordinadors del pràcticum. L'objectiu va ser poder comptar amb dades que ens permetin preveure i anticipar-nos a la situació pel curs 2020-2021, dotant-nos de bones pràctiques i exemples d'èxit dels diferents màsters.

Els principals resultats obtinguts a partir de les entrevistes amb els responsables de pràctiques han estat els següents:

- **Afectació de les pràctiques per la situació COVID-19 (Taula 1).** Si bé dos dels màster havien ja iniciat les seves pràctiques abans del tancament provocat per la pandèmia, quedaven entre un 60 i un 100% d'alumnes per realitzar-les. En alguns casos, com en el màster de secundària, la majoria dels alumnes (88%) van optar per fer un reconeixement de l'experiència professional. També van optar per aquesta opció el 20% del alumnes d'EIA i el 8,3% dels del GDO. L'opció més habitual, però, va ser la de continuar o iniciar les pràctiques en format de teletreball (excepte en el màster de secundària, on no hi va haver aquesta possibilitat). Les pràctiques que van haver de paraitzar-se o que no s'havien iniciat a l'abril del 2020 van poder realitzar-se, en la majoria dels casos en format teletreball, en els següents mesos.

Taula 1. Estat de les pràctiques en data d'abril de 2020

	ACABADES ABANS MARÇ 2020	PENDENTS DE FINALITZAR MARÇ 2020	MODALITAT DE PRÀCTIQUES EN TELETREBALL	RECONeixEMENT D'EXPERIÈNCIA PROFESSIONAL	PRÀCTIQUES PARALITZADES	NO INICIADES
ELE	0%	100%	88%	0%	0%	12%
EIA	37,5%	62,5%	70%	30%	0%	0%
WOP	0%	100%	100%	0%	0%	0%
GDO	20%	80%	33,3%	8,3%	25%	33,3%
Secundària	0%	100%	0%	88%	0%	12%

- **Accions desenvolupades per aconseguir les pràctiques.** Les accions proactives es van centrar en contactar amb les empreses amb qui ja es tenien convenis signats o que havien col·laborat en el passat, per valorar si era possible iniciar o continuar les pràctiques en versió teletreball. En alguns màsters, també se'ls van facilitar eines digitals per poder continuar les pràctiques online. Les accions reactives han estat vinculades a l'atenció a les peticions de les empreses i estudiants que sol·licitaven més informació.
- **Elements facilitadors per aconseguir pràctiques durant el confinament**
  - Característiques de l'alumne: Proactivitat. Nivell d'anglès. Disponibilitat d'infraestructura i coneixements tecnològics.
  - Lloc de treball/centre: Recolzament per part de la direcció dels centres i de les autoritats de la Facultat. Confiança mútua entre el centre i el màster pel temps que han estat treballant plegats. Digitalització de les empreses
- **Elements que han suposat una dificultat per desenvolupar les pràctiques durant el confinament a nivell virtual**
  - En relació a l'alumne: mancances a nivell tecnològic (reticències a ser vistos a través de la pantalla, falta de recursos tecnològics,...)
  - En relació al centre/lloc de treball: Centres que no donaven la possibilitat de fer l'activitat online. ERTOS. Canvis en les prioritats organitzacionals
- **Exemples de bones pràctiques** (ús tecnologia, desenvolupament de coneixements, eines...): Treball col·laboratiu i coordinat entre les tres parts (estudiants, tutors de centre i tutors de facultat). Manteniment del contacte "viu" per part dels estudiants fins a la represa de les pràctiques. Dedicació i interès de les empreses envers les persones en pràctiques, marcant l'agenda, donant instruccions clares i dotant d'eines i recursos per al desenvolupament de la tasca

A més d'aquest aspectes, analitzats a partir de l'entrevista, hem recollit les modificacions en els calendaris d'avaluació, arrel de la instrucció del rectorat, que permetia tancar les actes en data màxima de 30 de novembre del 2020, així com les addendes als plans docents de cada màster, per constatar les modificacions de la metodologia i en l'avaluació, si n'hi havia.

- Modificacions en les memòries o portafoli de pràctiques (en relació al contingut d'aquestes): en el cas del reconeixement de les pràctiques, es feia constar en la memòria un apartat on l'alumne valorava la influència de la seva experiència professional en el desenvolupament

de les competències. En altres casos, s'ha reduït l'apartat descriptiu del centre per aquells casos en què no es va poder assistir presencialment.

- Modificacions en relació a les competències avaluades (rúbriques): No es van produir canvis.

Fase IV. Curs 2020-2021

Al setembre de 2020 es va iniciar la fase IV del projecte, que tenia com a objectiu, per una banda, transferir al professorat les eines i formar-los en el seu ús, i per altre banda, utilitzar-les per acompanyar l'estudiantat en el seu procés reflexiu.

Donada la complexitat del conjunt de competències analitzades en les fases anteriors, vam optar en aquesta fase en centrar-nos en dues de les competències que s'havien mostrat com a més significatives per al desenvolupament professional dels nostres estudiants: Originalitat i Transferència.

Amb aquest objectiu **vam modificar lleugerament el sistema de recollida de dades** per incorporar la pràctica reflexiva dels estudiants en dos moments temporals, abans d'iniciar i al finalitzar les seves pràctiques curriculars.

El nou qüestionari està configurat per set preguntes referents a les competència d'originalitat i cinc preguntes referents a la competència de transferència. La primera pregunta de cada competència demanava la descripció d'un incident crític que reflectís el grau d'assoliment de cadascuna de les competències. A continuació es demanava als estudiants que indiquessin el grau de desplegament percebut de la competència en base a una sèrie d'indicadors. A la Taula 2 s'indiquen els indicadors inclosos per a cada competència analitzada, així com les categories de resposta i la seva qualificació. Posteriorment, els alumnes havien de justificar la seva resposta de forma qualitativa.

Les dades es van recollir, com ja hem indicat, en dos moments temporals, abans de començar les pràctiques i al finalitzar-les. A continuació mostrem els resultats obtinguts en base a 16 alumnes que van respondre el qüestionari en els dos moments.

Taula 2. Indicadors i categories de resposta de les competències Originalitat i Transferència

	Indicadors	Categories de resposta
Originalitat	O1. Indica en quina mesura vas analitzar la situació i vas avaluar els aspectes positius i negatius del context plantejat	<p>0-No em vaig qüestionar cap aspecte de la situació en què em trobava.</p> <p>1-Vaig analitzar la situació o problemàtica en què em trobava en relació a l'entorn proper.</p> <p>2-Vaig analitzar el context de la situació identificant aspectes de millora</p>
	O2. Indica en quina mesura vas integrar els coneixements de diferents disciplines per generar les teves propostes	<p>0-No vaig integrar cap coneixement previ en les meves propostes</p> <p>1-Vaig integrar diferents coneixements previs, tot i que no aportar idees originals.</p> <p>2-Vaig integrar els meus coneixements per aportar idees originals</p>
	O3. Indica en quina mesura vas tenir iniciativa i vas proposar accions innovadores davant els reptes plantejats	<p>0-No em vaig plantejar alternatives sobre els possibles maneres de desenvolupar la tasca</p> <p>1-Vaig reconèixer la possible existència de processos alternatius.</p> <p>2-Vaig buscar procediments innovadors i els vaig aplicar en la realització de les tasques, valorant els resultats</p>

	Indicadors	Categories de resposta
Transferència	Tr1. Indica en quina mesura vas realitzar una proposta o el disseny d'un procés o procediment adequat per aconseguir els objectius proposats aplicables a la situació descrita	<p>0-No vaig ser capaç de dissenyar el procés o procediment requerit</p> <p>1-Vaig dissenyar un procés o procediment que permetia resoldre una situació concreta, però no ho vaig revisar per millorar.</p> <p>2-Vaig dissenyar un procés o procediment eficient, adaptat a la situació, i vaig realitzar la revisió sistemàtica</p>
	Tr2. Indica en quina mesura vas aplicar els coneixements teòrics a la situació descrita	<p>0-No vaig aplicar els coneixements previs adquirits</p> <p>1-Vaig aplicar els coneixements previs adquirits però no pot resoldre els problemes als quals m'enfrontava.</p> <p>2-Vaig aplicar els coneixements previs adquirits i vaig poder resoldre els problemes als quals m'enfrontava</p>

En la Taula 3 es mostren els descriptius en T1 i T2 per cadascun dels indicadors de les competències analitzades.

Taula 3. Descriptius en temps 1 (T1) i temps 2 (T2) dels indicadors de les competències Originalitat i Transferència

	O1 -T1	O1-T2	O2- T1	O2- T2	O3- T1	O3- T2	Tr1-T1	Tr1-T2	Tr2-T1	Tr2-T2
Mitja	1.50	1.38	1.50	1.69	1.13	1.25	1.31	1.06	1.56	1.56
Desviació	.52	.50	.57	.60	.72	.77	.87	.57	.81	.63
Freqüència	0	-	-	1	3	3	4	2	3	1
	1	8	10	8	2	8	6	3	11	1
	2	8	6	8	12	5	7	9	3	12
Percentatge	0	-	-	6,3%	18,8%	18,8%	25%	12,5%	18,3%	6,3%
	1	50%	62,5%	50%	18,8%	50%	37,5%	18,8%	68,8%	6,3%
	2	50%	37,5%	50%	75%	31,3%	43,8%	56,3%	18,8%	75%

Nota: O-Originalitat, Tr-Transferència, T1-1ª administració, T2-2ª administració

Observem que les mitges van entre 1.06 i 1.69, el que indica un grau de desplegament mig-alt, si bé la moda es 2, el que indica un nivell màxim de desplegament. Pel que fa a les respostes amb valor 0 (mínim o nul grau de desplegament), es registren poques respostes i en cap cas els percentatges eren superiors al 25%.

Aplicant la prova de normalitat Shapiro-Wilk, per mostres més petites o iguals a 50 casos, vam observar que la mostra no presentava una distribució normal ($p < .001$). Per aquest motiu, es va aplicar la prova no paramètrica de Wilcoxon per tal de fer l'anàlisi de mesures repetides entre les parelles de mostres (T1-T2). A la Taula 4 es mostren els resultats de la prova de Wilcoxon, que indiquen que no s'ha produït cap canvi, a nivell quantitatiu, entre les puntuacions en T1 i T2.

Taula 4. Prova de Wilcoxon de mesures repetides

	O1	O2	O3	Tr1	Tr2
Z	-.632	-1,000	-.486	-1,069	-,108
Sig. asimptòtica bilateral	.527	.317	.627	.285	.914

Pel que fa l'anàlisi de les preguntes qualitatives, sí que s'observen diferències. En primer lloc, pel que fa a l'**Originalitat**, bona part de les respostes dels alumnes després de les pràctiques (T2) indiquen que han utilitzat coneixements i recursos impartits durant el màster. Els alumnes justificaven que consideraven que les seves propostes eren originals perquè a l'organització on feien les pràctiques no s'havien implementat abans, tot i que siguin activitats que ja s'havien fet a altres llocs. Cal destacar que dos alumnes que percebien que abans del màster no havien pogut posar en pràctica aquesta competència sentien que durant les pràctiques sí havien pogut fer-ho.

Quant a l'indicador sobre *l'anàlisi del context* (O1), la majoria de respostes prèvies i posteriors a les pràctiques coincideixen que per tal de fer un anàlisi del context cal fonamentar-se en l'experiència i l'observació. Quan es pregunta en què es basen per dir que han *integrat els coneixements de les diferents disciplines* (O2), la majoria de respostes donades al finalitzar el període de pràctiques afirmen es que ha estat gràcies a l'aplicació dels coneixements adquirits al màster, tot i que una d'elles diu que el màster no li ha aportat les eines que necessitava. En relació a la *iniciativa* (O3), si bé els alumnes manifesten haver fet propostes durant la seva estada de pràctiques afirmen que no s'han dut a terme.

En referència a la **Transferència**, quan es preguntava en què es basaven per dir que havien *dissenyat un procés adequat per aconseguir els objectius* (Tr1), alguns alumnes ho justificaven a partir del feedback rebut i d'altres afirmaven que simplement s'havien limitat a fer el que se'ls hi demanava. Quan se'ls preguntava en què es basaven per dir si havien *aplicat els coneixements teòrics a la situació descrita* (Tr2), els alumnes ho justificaven que gràcies als coneixements previs de les pràctiques o adquirits al màster van poder resoldre la situació.

7. Valoració de l'experiència

Aplicació del nou plantejament docent

Si bé tots els plans docents de tots els màsters que han format part d'aquest projecte d'innovació inclouen les competències transversals a desenvolupar durant el període de pràctiques, en general, en l'avaluació de les pràctiques externes no s'inclou una avaluació explícita d'aquestes competències.

En aquest sentit, una de les principals aportacions del nostre projecte d'innovació docent és la inclusió del mètode **d'incidents crítics** com a sistema de recollida sistemàtica d'informació per a l'avaluació d'aquestes competències en tots els màsters.

En segon lloc, hem evidenciat empíricament la importància de, a més de el **què** i el **com**, determinar **qui** ha de ser el responsable de l'avaluació. En aquest sentit, el fet de comptar amb experts, que s'autopercebin com a tals i que comptin amb fonts d'argumentació teòriques i pràctiques fonamentades, millora la fiabilitat de les seves avaluacions. Encara que tots els màsters analitzats

comptaven amb una doble avaluació de les pràctiques externes, realitzada per part de tutor de centre de pràctiques i de el tutor de facultat, considerem que és de el tot necessari garantir que realment la selecció dels avaluadors s'ajusti a criteris de competència experta objectiva i no a criteris més vinculats a gestió acadèmica. A partir d'aquest resultat, els màsters implicats han incorporat criteris de selecció dels membres dels tribunals basats en l'expertesa específica d'aquests.

La qualitat dels resultats formatius guarda estreta relació amb la qualitat de tots els processos implicats i en aquest sentit, hem de garantir la màxima efectivitat en els processos d'avaluació de l'alumnat, peces clau en el sistema d'educació superior, que transfereix a la societat el coneixement transformador que caracteritza des de sempre a la universitat.

Valoració de l'experiència

Tant els directors dels programes de màster, com els coordinadors del pràcticum i els alumnes de les diverses edicions han manifestat el seu interès i satisfacció amb el projecte i els resultats obtinguts. Els alumnes valoren el fet que des dels màsters es desenvolupin accions de millora continua, si bé en determinats moments han percebut certa sobrecàrrega, el que ens ha dificultat la recollida de dades, especialment a final de curs.

Cal tenir en compte que el projecte s'ha vist sotmès als efectes de la crisi COVID-19, que ha obligat a l'equip docent a adaptar els objectius i la planificació del projecte. L'anàlisi de l'afectació de les pràctiques per la situació COVID-19 va posar de manifest que els alumnes del màster per a professorat de secundària, van optar per convalidar les pràctiques a partir del reconeixement de la seva pràctica professional prèvia. Això pot indicar, per una banda, les dificultats en aquest perfil per desenvolupar unes pràctiques en format de teletreball, i per altre banda, que l'alumne prefereixi aquesta opció enfront a altres. Es per aquest motiu que resulta de tot rellevant el resultat obtingut i les implicacions d'aquest en el màster.

Activitats de difusió

a) Congressos

Simposium convidat "Las prácticas externas: un entorno de desarrollo de las competencias profesionalizadoras mediante la práctica reflexiva". 6th. International Congress of Educational Sciences and Development (Setúbal, Portugal, 2018).

Presentació de comunicació al X Congrés Internacional de Docència Universitària i Innovació. Associació Catalana d'Universitats Públiques (ACUP) "Un model d'avaluació del desenvolupament de competències transversals professionalitzadores en el pràcticum dels màsters universitaris oficials" (Girona, 2018).

Simposium convidat "La responsabilidad ética: Promoviendo y evaluando el desarrollo de una competencia transversal". 7th. International Congress of Educational Sciences and Development (Granada, España, 2019).

Simposium convidat "desarrollando la competencia Trabajo en equipo: Retos y oportunidades en su promoción y evaluación". 8th. International Congress of Educational Sciences and Development (Virtual, 2020).

Simposium convidat "Autoaprendizaje, autodirigido y autónomo en tiempos de COVID-19". 9th. International Congress of Educational Sciences and Development (Virtual, 2021).

Presentació de comunicació al XI Congrés Internacional de Docència Universitària i Innovació. Associació Catalana d'Universitats Públiques (ACUP) "Desarrollo de las competencias

transversales profesionalizadoras en el marco de los Prácticums (másteres oficiales) mediante la práctica reflexiva” (Virtual, 2021).

b) Publicacions

Romeo, M., Yepes-Baldó, M., González, V., Buset, S., Martín, C., Calderón, C., i Bosch, E. (2021, en revisió). Assessing transversal competences in professional internships: the role of assessment agents. *International Journal of Instruction*.

Romeo, M., Yepes-Baldó, M., Buset, S., González, V., Gustems, J., Calderón, C., Rius, C., Besolí, A., Martín, C., i Bosch, E. (2021, en revisió). A la búsqueda de la evaluación de competencias profesionalizadoras: La técnica de incidentes críticos. *Revista de la Educación Superior*

Yepes-Baldó, M., Romeo, M., Buset, S., González, V., Bosch, E., Besolí, A., i Martín, C. (2021. En prensa). El prácticum en remoto y el aprendizaje autónomo. *Avances en Ciencias de la Educación y del Desarrollo*. Granada: Asociación Española de Psicología Conductual (AEPC).

Yepes-Baldó, M., Romeo, M., Buset, S., González, V., Gustems, J., Bosch, E., Besolí, A., I Calderon, C., Martín, C. (2020. En prensa). Desarrollo de una herramienta autorreflexiva para la evaluación del trabajo en equipo en el prácticum. *Avances en Ciencias de la Educación y del Desarrollo*. Granada: Asociación Española de Psicología Conductual (AEPC).

Besolí, A., Romeo, M., Yepes-Baldó, M., Buset, S., Martín, C., González, V., Gustems, J., Bosch, E., I Calderon, C. (2019). Responsabilidad ética evaluada a partir de incidentes críticos. *Avances en Ciencias de la Educación y del Desarrollo*. Granada: Asociación Española de Psicología Conductual (AEPC).

Calderon, C., Gustems, J., Romeo, M., Yepes-Baldó, M., Buset, S., Martín, C., González, V., Besolí, A., Bosch, E. (2018). Un model d'avaluació del desenvolupament de competències transversals professionalitzadores en els pràcticums dels màsters universitaris oficials. *Revista del CIDUI*. Disponible a <https://www.raco.cat/index.php/RevistaCIDUI/article/view/348525>

Yepes-Baldó, M., Romeo, M., Buset, S., Martín, C., González, V., Gustems, J., Besolí, A., Bosch, E., I Calderon, C. (2018). *Desarrollo de una herramienta autoevaluada a partir de incidentes críticos en las prácticas externas*. *Avances en Ciencias de la Educación y del Desarrollo*. Granada: Asociación Española de Psicología Conductual (AEPC).